

УДК 347.734:336.748.12

ДАВИДЕНКО Н. М., ПРИСЯЖНИЮК О. Ю.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ БЕЗІНФЛЯЦІЙНИХ ГРОШЕЙ

У статті розглядається цінність сучасних грошей без власної вартості, яка має велике соціальне значення в житті кожної людини і кожного суб'єкта господарської діяльності, так як всі їх майнові інтереси мають грошовий вимір. Висвітлено основні причини безперервного знецінення гривні й безперервного погіршення соціального стану життя суспільства, а також висунута нова форма вільних грошей, які спочатку створювалися як локальна ініціатива, здатна полегшити життя людства. У цьому аспекті вільні гроші дають можливість застосування на обмеженій ділянці ринкового кругообігу.

Ключові слова: безінфляційні гроші, інфляція, масштаб цін, світові гроші.

DAVYDENKO N. M., PRYSIAZHNIUK O. Y.

National Agriculture University of Ukraine

FORMATION AND DEVELOPMENT OF MONEY INFLATIONARY

The article the current value of own money without cost, which is of great social importance in the life of every person and every business entity, for all their property interests are monetary terms. The basic causes of the continuous depreciation of the hryvnia and the continuous deterioration of the social status of society, and launched a new form of free money that originally created as a local initiative, able to ease the life of mankind. In this respect, free money make it possible to use a limited area of the market cycle.

Keywords: inflationary money, inflation of prices, world money.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми безінфляційних грошей розглядали ще з давніх часів, але загального їх прояву і визначення ще не має й досі. Оскільки сучасний розвиток суспільства тісно пов'язаний з проблемами функціонування грошей, виникають нові потреби сучасної людини, які призводять не тільки до кількісної зміни грошей, а й до їх якісних характеристик. В науковій літературі немає єдиного підходу до визначення сутності грошей, що пояснюється значними трансформаціями їх форми та видів у процесі розвитку суспільства.

Аналіз результатів останніх досліджень і публікацій. Розробкою грошової теорії, теорії безінфляційних грошей займалися такі вчені, як С. Гезелль, А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, Дж. Кейнс, М. Фрідман, К. Макконелл і С. Брю, С. Фішер, Л. Харрис, Г. Габбард, М. Унтергугенбергер, Маргріт Кеннеді, Крістіан Геллері та інші. Вагомий внесок у теорію грошей зробили вітчизняні вчені: М. Туган-Барановський, А. Гальчинский, М. Савлук, втіленням грошово-кредитної політики займалися В. Гетьман, В. Ющенко. Проведені вітчизняними вченими дослідження охоплюють тільки загальні питання безінфляційних грошей та не містять конкретних пропозицій щодо їх впровадження в суспільстві.

Мета дослідження полягає у розробці та обґрунтуванні альтернативних підходів та особливостей функціонування безінфляційних грошей.

Викладення основного матеріалу. Доволі тривалі дослідження сутності грошей на сьогодні, не дають конкретного їх визначення. Існує безліч різних тлумачень грошей, які різняться між собою. Тому гроші є загадкою, яку намагалися розгадати різні вчені. У найбільш загальному розумінні гроші – це елемент ринкової економіки; продукт угоди між людьми; фінансовий інструмент; загальний еквівалент. Різні визначення грошей можна згрупувати, щоб якомога точніше визначити їх сутність. Сутність грошей постійно змінюється об'єктивно змінам характеру суспільних відносин, в яких вони діють. Доволі тривалі дослідження сутності грошей на сьогодні, не дають конкретного їх визначення. Серед підходів, які нам пропонуються представниками різних шкіл і напрямів для чіткого визначення суті і економічної природи грошей, найбільш суттєвим є функціональний підхід. Прикладами суто функціонального підходу в цьому питанні слугують наступні визначення:

- К. Макконелл і С. Брю: “Гроші є тим, що вони роблять. Все те, що виконує функція грошей, є грішми” [10, с. 264]. Прихильники цієї економічної концепції сутність грошей визначають їх функціями, а вартість тим, як добре гроші виконують свої функції [7].

- “Money and Banking: a market oriented approach”: “Гроші можуть мати лише функціональне визначення”. На запитання “що таке гроші?” простіше дати пояснення з приводу того, “як використовуються гроші”. А далі – наступна дефініція: “Все, що виконує грошові функції, є грішми” [18, с. 26–27].

Отже, виходячи з функціонального підходу сутність грошей розкривається у їх функціях. В економічній літературі з теорії грошових відносин, якщо розглядати її в ретроспективі, склався далеко не однозначний підхід до визначення функцій грошей. Зокрема, К. Маркс аргументував дію п'яти функцій грошей – міри вартості, засобу обігу, нагромадження, платежу і функції світових грошей [11, с. 101–146].

Досить відомим у сучасній західній грошовій теорії є позитивістський підхід, який визначає функції грошей і віддає перевагу таким функціям, які мають всеохоплюючий характер, тобто є засобом платежу,

засобом обігу, засобом нагромадження вартості. Кожна функція грошей має свій індивідуальний характер, який пов'язаний з особливостями, що знаходяться на кожному етапі товарно-грошових відносин і мають чітку грань сутності грошей. Цей підхід визначає сутність грошей на основі їх всебічного застосування. Вихідною теоретичною конструкцією такого підходу стала теза, запропонована американським економістом Ф. Вокером: "Гроші – це те, що вони виконують" [4, с. 64].

С. Фішер, Р. Дорнбуш і Р. Шмалензі вважають, що гроші виконують чотири функції: засобу обміну, одиниці лічби, засобу збереження вартості та міри відкладених платежів, віддаючи перевагу при цьому платіжній функції: "гроші – загально визнаний засіб платежу, який приймається в обмін за товари і послуги, а також при оплаті боргів" [16, с. 473]. У працях Д. Рікардо віддавалася перевага функції грошей як засобу обігу. "Гроші, – писав він, – є товаром, ... що служить загальним засобом обміну" [14, с. 62]. У книзі англійського економіста Т.Крампа "Феномен грошей" грошові функції подано як засіб платежу, міра вартості, одиниця виміру, засіб обігу та засіб нагромадження багатства [18, с. 63]. У підручнику "Гроші, банківська справа..." гроші визначаються як засіб нагромадження [5, с. 26]. Серед сучасних науковців можна виділити А. Гальчинського та М. Савлака, які визначають сутність грошей: "гроші як технічний інструментарій обміну товарів" [4, с. 69–70]; "Гроші – одне з найдавніших явищ у житті суспільства – відіграють важливу роль у його економічному і соціальному розвитку" [5, с. 4].

Будучи еквівалентною вартістю, гроші тим самим уже вимірюють вартість товару в обміні. Тому, насамперед, вони виконують функцію міри вартості. На основі міри вартості встановлюється ціна, що є грошовим виразом вартості товару. Вартість товару може залишатися незмінною, однак у випадку коли вартість грошової одиниці знижуватиметься, ціна товарів зростатиме [4, с.73]. Цю функцію гроші проявляють через взаємодію з масштабом цін. Масштаб цін – це технічна функція грошей, яка має законодавчу фіксацію вагової кількості монетарного металу, що закріплюється на державному рівні за певною грошовою одиницею [18, с. 12].

Функція нагромадження, збереження вартості, заощадження має досить складний зміст. Гроші як засіб нагромадження повинні бути реальними і мати здатність до збереження своєї вартості. Кредитні відносини є важливими у розвитку цієї функції грошей, тому дають змогу використовувати тимчасово вільні гроші утворені в різних господарських сферах для надання їх у кредити організаціям, індивідуальним кредиторам та різним підприємствам. Функції заощадження та зберігання вартості плавно переходять у функцію нагромадження.

Функція світових грошей – це рух вартості на світовому ринку і поділом цього ринку є державні кордони. Вона проявляє себе у взаємовідносинах між різними країнами, між юридичними та фізичними особами, які проживають у різних країнах. Ці взаємовідносини між різними державами і їх суб'єктами виникають у зв'язку із добре розвинутою зовнішньою торгівлею та культурними, кредитними, політичними зв'язками між цими країнами і їх урядами.

Золото спочатку виконувало функцію світових грошей, але з часом його почали замінювати американським доларом та англійським фунтом стерлінгів. Таку ж функцію виконували міжнародні розрахункові валюти CDR, ЕКЮ та ЄВРО, яка функціонує і зараз [13, с. 3].

В умовах сучасних викликів актуальною проблемою є встановлення курсів валют. Ця проблема є головною у функції світових грошей, тому що вона має вплив на динаміку експорту та імпорту.

Вчені всіх напрямів економічної думки розглядали функцію грошей як засобу обігу. За ними гроші виступають як посередники в обміні товарів і забезпечують їхній обмін. Коли товар реалізують, гроші виконують функцію засобу обігу. Гроші як посередники доставляють товар до споживача. Цю функцію виконують реальні гроші, а не віртуальні. Реальні гроші здійснюють кругообіг $T - G - T$, який породжує потребу не лише у функції міри вартості, а й у повному засобі обігу. Отже, дві функції міри вартості та засобу обігу, власне є невіддільними одна від одної, і для грошей вони є найбільш істотними.

Функція грошей як засобу обігу тісно пов'язана з функцією засобу платежу. У функції засобу платежу гроші обслуговують різні боргові зобов'язання між суб'єктами економічних відносин. Гроші мають вагоме значення у ринковій економіці. Гроші є засобом платежу у тому випадку коли товари надаються в кредит або в борг.

В процесі кредитних операцій виникають кредитні гроші – банкноти, векселі, чеки, частина яких періодично збільшується у платіжному обороті. Кредитні гроші випускаються в обіг на визначений час, коли їх не вистачає, вони не знецінюються, а прискорюють обіг грошей.

Оскільки функція грошей, як засіб платежу, є обміном грошей на товар, то ця функція породжує інфляційну природу грошей. Інфляція – це знецінення, втрата вартості грошей, яка відбувається у зв'язку з перевищенням кількості грошових знаків, що знаходяться в обігу. Інфляції притаманне значне підвищення рівня цін на товари.

Грошам притаманна інфляція, яка призводить до занепаду економічної системи країни. Щоб уникнути такої проблеми відомий підприємець-економіст Сільвіо Гезелль (1862–1930 рр.) запропонував новий вид грошей, які б вирішили цю проблему. Це були вільні або безінфляційні гроші. Новий вид грошей розглядали в більш ранньому періоді повної заміни національних валют безінфляційними грошима.

Гезелль вважав, що сучасні на той час форми грошей є неефективними, оскільки "зникають із

обороту кожного разу, як тільки виникає підвищена в них потреба, і заповнюють ринок в той момент, коли їх кількість, і без того надмірна" [15, с. 6].

Нинішні гроші мають здатність спрощувати обмін товарів, і можуть, самі себе збільшувати, без сторонньої допомоги. Сучасні форми грошей є ідеальними для обслуговування ринку товарів і послуг. Відмінність безінфляційних грошей від сучасних є в тому, що на перші, не нараховуються відсотки і вони обкладаються відсотками за їх зберігання. Підприємець Сільвіо Гезелль висунув нову ідею, яка полягала в тому, що за користування грошима повинна стягуватися плата: «Тільки гроші, які старішають, подібно до газет, гниють, як картопля, іржавіють, як залізо, і випаровуються, як ефір, здатні стати гідним інструментом для обміну картоплі, газет, заліза і ефіру. Оскільки тільки таким грошам покупці і продавці не стануть віддавати перевагу над власне товаром. І тоді ми станемо розлучатися з товарами ради грошей лише тому, що гроші нам потрібні як засіб обміну, а не тому, що ми чекаємо переваг від володіння власне грошима» [12, с. 19].

Сільвіо Гезелль розробив чотири форми безінфляційних грошей (табличні вільні гроші, серійні, додаткові і марочні) остання форма з часом була реалізована в таких країнах як Німеччина (експеримент w.a.g в Шваненкірхен), Швейцарії, Австрії (безінфляційні гроші в альпійському містечку Вергель) і Америці.

Далі, вважаємо за потрібне, більш детально розглянути марочну форму грошей. Вона має наступний вигляд: сучасні гроші або гроші у вигляді 1, 5, 10, 20, 50 і 100-доларових банкнот (так само для франка, марки). Фінансові моніторингові агентства продають, через поштові відділення країни, спеціальні марки по ціні 1, 2, 5, 10, 20 і 50 центів. Таким чином, ці гроші втрачають одну тисячу своєї номінальної вартості щотижнево, це складає майже 5% в рік. Вартість втрат переходить на власника купюри. Якщо власник купюри хоче, щоб його банкнота була в обігу, то він повинен наклеювати на неї відповідні марки у чітко визначений день тижня. Якщо цього не робити, то купюра не буде функціонувати. Марка в 10 центів, як приклад, повинна приклеюватися до 100-доларової купюри кожну середу. Хто володіє в цю неділю купюрою, той і купляє марку і наклеює її – одну марку в неділю, починаючи з початку року. Впродовж року на 100-доларовій купюрі, таким чином повинно бути наклеєно рівно 52 марки, кожна має ціну в 10 центів або, іншими словами, купюра знецінюється за рік на 5,2% за рахунок власників купюри. В кінці кожного року, повністю обклеєний марочний сертифікат міняється на новий, і вже з наступного року його власники можуть ним користуватись.

Ті, хто мають готівку, намагаються уникнути процедури наклеювання марок, втрати номінальної вартості купюри, яка знаходиться у них на руках. Вони намагаються якомога швидше витратити наявні гроші. В цьому випадку виходить, що гроші будуть знаходитись в обігу, вони будуть змушені рухатися, а не накопичуватися.

Впровадження таких «чудо грошей» може вирішити багато проблем в нашій країні. А саме: ліквідувати дефіцит сучасних грошей, надати робочі місця безробітним, погасити державні борги, підвищити збір податків, покращити розквітання торгівлі, покращити оборотність грошей в країні.

До переваг безінфляційних грошей, на нашу думку, слід віднести:

1. Буде ліквідовано переверт у перерозподілі світового прибутку – ті 60%, які сьогодні незаконно отримує фінансовий капітал, можна буде направити в наукову, культурну та соціальну сферу (тим самим в 2,5 рази підвищити якість життя країни).

2. Окрім відновлення рівних умов для підприємницької діяльності, є ще суто практичне застосування – «вільні гроші» значно прискорять оборот місцевої промисловості, що стане однією з причин прискореного виходу з кризи (доведено досвідом застосування в ряді областей Австрії, Німеччини, Канади та США).

3. Спрощується питання регулювання курсу власної валюти по відношенню до валют інших держав, що забезпечує конкурентні переваги, вирішується питання з контролем перетікання спекулятивних капіталів.

4. Величина негативних відсотків доступна і зрозуміла всім (на відміну від абстрактної для багатьох інфляції), дозволить суспільству усвідомлено контролювати ефективність економіки.

Безінфляційні гроші не викупаються державою. Гроші потрібні в обороті завжди, вони завжди використовуються. Центральний банк, однак, покликаний здійснювати свою діяльність для того, щоб на ринку завжди було достатньо грошей і ціни були рівні, стабільні. Центральний банк випускатиме більше грошей в оборот, коли ціни на товари починають знижуватися, і вилучати гроші, коли ціни починають рости або в цілому, ціни залежать від співвідношення загальної кількості грошей до загальної кількості товарів. Особливістю цих грошей такі є що всі випущені гроші швидко потрапляють на ринок для подальшого їх використання. Центральний банк буде випускати свої гроші або вилучати їх із обігу, для підтримки загального рівня цін, і для підтримки стабільної роботи промисловості і торгівлі.

Значний вплив міжнародної торгівлі для економіки країни призводить до того, що будуть потрібні спеціальні міжнародні договори, які регулюватимуть ці обмінні відносини. До підписання цих договорів слід вирішити, чи буде фінансова адміністрація регулювати внутрішні ціни на ринку, або буде регулювати міжнародну торгівлю. Справа в тому, що обидві задачі вирішити одночасно неможливо, тому що

регулювання міжнародних цін залежить від внутрішніх цін інших країн, де наша держава не може ні працювати, ні регулювати їх.

Отже, безінфляційні гроші – це новий вид грошей, які є стабілізаційним варіантом паперових грошей причому, сам папір використовується і випускається в чітко визначений час у співвідношенні з показниками цифр на них.

Висновки. Дане дослідження свідчить про те, що досить вагомим фактором є запровадження нового виду грошей, безінфляційних грошей. Які спочатку стануть тією межею, після якої можна і потрібно буде зрівнювати і вивчати шляхи «старих» грошей і «нових». Гроші тепер знайшли свою роль, гроші перетворилися із уявного в реальний об'єкт, який можна потримати в руках і оцінити всі його переваги.

Вищевикладене дозволяє зробити висновок про те, що впровадження таких «чудо грошей» може вирішити багато проблем в нашій країні, а саме:

- 1) ліквідувати дефіцит сучасних грошей;
- 2) надати робочі місця безробітнім;
- 3) погасити державні борги;
- 4) підвищити збір податків і покращити розвиток торгівлі;
- 5) покращити оборотність грошей в нашій країні.

Література

1. Габбард Р. Глен. Гроші, фінансова система та економіка / Габбард Р. Глен ; [пер. з англ. М. Савлук, Д. Олесневич]. – К. : КНЕУ, 2004. – 889 с.
2. Гальчинський А. С. Карл Маркс об историзме денежных отношений (методологический аспект) / А. С. Гальчинський. – М. : Мысль, 1985. – 190 с.
3. Гальчинський А.С. Основи економічної теорії / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – К. : Вища шк., 1995. – 471 с.
4. Гальчинський А. С. Теорія грошей : навч. посіб. / А. С. Гальчинський. – К. : Основи, 1996. – 413 с.
5. Савлук М. І. Гроші та кредит : підручник / І. М. Савлук. – К. : КНЕУ, 2001. – 602 с.
6. Давиденко Н. М. Фінансовий менеджмент : підручник / Н. М. Давиденко. – К. : ТОВ «Задруга», 2012. – 516 с.
7. Демківський А. В. Гроші та кредит : навч. посіб. / А. В. Демківський. – К. : Дакор, 2005. – 528 с.
8. Долан Э. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э. Дж. Долан, Р. Дж. Кэмпбелл. – М. : Профико, 1991. – 448 с.
9. Кардач М. І. Знищення лихварства / М. І. Кардач. – Запоріжжя : Ред-цех, 2012. – 78 с.
10. Макконнел К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконнел, С. Л. Брю. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 972 с.
11. Маркс К. Капитал : в 3 т. Т. 23, Гл. 3 / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М. : Политиздат, 1960. – 906 с.
12. Миллер Р. Л. Современные деньги и банковское дело / Р. Л. Миллер, Ван-Хуз Давид. – М. : Инфа, 2000. – 856 с.
13. Рикардо Д. Собрание соч. : в 5 т. Т.1 / [пер. с англ. М. Н. Смит]. – М., 1955.
14. Фергюсон Н. Восхождение денег / Н. Фергюсон ; пер. с англ. А. Коляндра, И. Файбисовича]. – М. : Астрель: CORPUS, 2010. – 431 с.
15. Фишер И. Покупательная сила денег / И. Фишер. – М. : Дело, 2001. – 320 с.
16. Харрис Л. Денежная теория / Л. Харрис. – М. : Дело, 1990. – 320 с.
17. Crump T. Book The Phenomenon of Money / Crump T. – L., Boston : Henley, 1981.
18. Johnson I.C. Money and Banking: a market oriented approach / Johnson I.C., Roberts W.W. – Eleventh Ed. – California State University, 1990.

Надійшла 13.01.2017; рецензент: д. е. н. Діброва А. Д.